

TEMA: Bergen – bysamfunnet ①66

KART: ④436, ④431

Bryggen

Utsnittet av Scholeus-stikket fra 1580-årene gir oss et inntrykk av middelalderens bebyggelse på Bryggen. Mariakirken til venstre.

Tørrfisk utgjorde omlag 90% av eksportvarene fra Bergen i middelalderen. Fiskehandelen har vært en hovedbeskjeftigelse i næringsvirksomheten på Bryggen gjennom århundrer.

Fra Bryggen i dag.

HANSEATENE

Det tyske kvarteret lå i det eldste byområdet på østsiden av Vågen, i strøket fra *MARIA-ALMENNINGEN* til *AUTA-ALMENNINGEN* (Vetrlidsalmenning). De første tyske vintersitterne leide seg inn hos norske gårdeiere i det midtre Bryggen-området. Fra andre halvpart av 1200-tallet og utover kom tyskerne i stigende grad til selv å eie hus i handelsgårdene. Eiendomsretten til husene ble imidlertid normalt skilt fra eiendomsretten til grunnen. Så lenge Kontoret eksisterte, betalte tyskerne grunnleie til norske grunneiere. Omkring 1500-tallet var hovedmengden av gårdene i tysk eie.

Den tyske kolonien utgjorde trolig om lag 1000 fastboende, men kunne nærme seg 2000 i høysesongen om sommeren, med kjøpmenn og sjøfolk som oppholdt seg der midlertidig. Kolonien var et rent mannsamfunn. Kontorets strenge regler krevde at de måtte leve i sølibat. Det var forbudt å gifte seg så lenge man bodde på Kontoret, og bare ugifte menn ble innvilget opphold.

Kjøpmannsstuen var det administrative sentrum og forsamlingssted for kjøpmennene. Her bodde sekretæren, her lå rettssalen, Kontorets arkiv og en stor møtesal. Kjøpmannsstuen lå midt på Bryggen, tett ved byens vinkjeller og torg, ved den senere Nikolaikirkealmenning. Kontoret i Bergen kom også til å ha egne kirker og et gilde. Den viktigste soknekirken for tyskerne i Bergen var Mariakirken. □

MIDDELALDERBYEN

På 1300-tallet var Bergen et handelssentrum av europeisk betydning. Byen hadde kanskje om lag 7000 innbyggere og var den største og viktigste i landet. I europeisk målestokk var den en mellomstor by.

På denne tiden lå det tettere bygde byområdet ennå for det meste øst for *VÅGEN*, fra *HOLMEN* i nord til *VÅGSBOTN* i sør. Allerede i middelalderen, senest i 1340-årene, ble dette området kalt *BRYGGEN*. I Bryggen-området, mellom *SANDBRU* og *AUTA-ALMENNING*, lå det vel 30 bygårder omkring 1300. I tillegg kom gårdene langs *Øvrestretet* og i *Vågsbotn*. Men det var også begynt å komme opp enkelte bygårder på *Strandsiden* vest for *Vågen*.

To langsgående gateløp førte gjennom byen, *ØVRESTRETET* (*Øvregaten*) i bakkant og den fremste passasjen over *Bryggen*, med fortsettelse i *SUTARESTRETE* (*Kong Oscars gate*). De var bundet sammen på tvers av almenninger og smalere veiter. Bebyggelsen på *Bryggen* besto hovedsaklig av dobbeltgårder: to lange parallelle husrekker i to eller tre etasjer, med felles passasje mellom. Det fantes også enkeltgårder med bare en husrekke. Byen var stort sett bygd i tre. *Bryggen* med sine sjøgårder var hovedområdet for de virksomhetene som var knyttet til fjernhandelen og mellomhandel. En *Brygge-gård* hadde bygninger og rom som ble brukt til mange formål. I grunnetasjen var det mest lagerboder, med bolig- og oppholdsrom i den bakre delen. Her lå fellesrom for husholdningene i gården: eldhus og skytningsstova eller setstove («Schötstue») og rom med utstyr til ølbrygging.